

Jogtudományi Közlöny.

Megjelenik hetenkint egyszer, minden hétfőn délután. — Előfizetési díj egész évre 8 ft., félévre 4 ft., negyedévre 2 ft. — Előfizethetni helyben a lapkiadói, s vidéken a cs. kir. postahivataloknál. — Szerkesztői iroda Pest, hatvani utca 1. sz. a. Kiadó-hivatal Pest, egyetem-utca 4. sz. a. — A kéziratok, bérmentve, a szerkesztőhöz, az előfizetések és reklamatiók a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Tartalom: A polgári törvénykezés elvei. (Folytatás.) Csatskó Imrétől. — Fogházjavítás. V. A genfi, másképp osztály vagy vegyes rendszer. — Adatok a bűnügyi statistikából. — Tárgyalási terem. 18. Határvonal igazítás iránti ujitott per. — Jog- és államtud. könyvészet.

A polgári törvénykezés elvei.

(Folytatás.)

(Csatskó Imrétől.)

A polgári törvénykezés elvei, tekintve a panaszos félt.

47. Tagadhatlan, hogy a polgári törvénykezésnél fő és mintegy *alapszemély* a panaszos, felperes; mert feltéve, hogy oly boldog állapotban élénk, miszerint panaszra semmi okunk s így panaszos fél sem volna; akkor minden bíróság és minden törvénykezési intézkedés *feleslegessé* válnék. S ez elegendő ok arra, miszerint a polgári törvénykezés főszabályainak előadását *a panaszosnak* figyelembe vételével kezdjük meg.

48. Abból, hogy a polgári törvénykezésnek tárgya az *elidegeníthető jogok*, következnek a polgári törvénykezésnek alapszabályai, melyek a polgári bíróságnak minden teendőinél szabályozó irányelvként mutatkoznak, és azokon, mint mondani szeretjük, úgy, mint az angol kincstári köteleken a *veres fonál*, átvonulnak.

49. Ily alapszabály ez: *a hol nincs panaszos, követelő, felperes: ott nincsen bíró*, vagyis ott a bírónak, mint ilyennek nincsen teendője. *Ubi nullus actor, ibi nullus judex*; vagy: *ubi non est ac-*

tor, ibi non est judex. Mert a polgári törvénykezés tárgya elidegeníthető jog levén, ha ily jog valaki által kétségbevonatik, vagy egyenesen megtagadtatik; mindig az illető jogtulajdonosnak *akarattjától* függ, valjon kétségbevonat, vagy már megtagadott jogának védelmére és bizonyossá tételére a bíróság előtt *panaszt emelni*, s annak a végrei eljárását igénybe venni kívánja-e vagy sem. *)

50. Ha az illető fél megtámadott jogának védelmére a bíróság közbenjárását nem igényli, méltán azt lehet *róla feltenni*, hogy megtámadott jogáról, mint elidegeníthetőről lemondani kész levén, annak érvényesítését vagy végkép, vagy csak most még nem akarja. Ez a megtámadott jognak elidegeníthetéséből oly szigorúsággal foly, miszerint a bírónak, a megtámadott fél jogainak *kedvező tudomása* mellett sem szabad, azoknak védelme végett, az illető megtámadott jogtulajdonosnak panasza és felszólítása nélkül, valami

*) Kautz: Politika, Pest, 1862. 380-ik lap. — Linde U. o. 9-ik, 47-ik, 118-ik, 143-ik §§. — Schuster U. o. 33-ik lap, B. ppredts. 1-ső §.

birói cselekményt megkezdevi; *például*: az ellenfélt megidézni *).

51. A mondottaknak felvilágosításul szolgáljon a következő *példa*: A-nak joga van a B-nek kölcsönzött pénzének visszafizetését, ha az adós annak visszafizetését megtagadja, bíróság előtt *követelni*; de meglehet, hogy A-nak, mint hitelezőnek, e jogát B. mint adós ellen érvényesíteni, soha sem leend, vagy csak még most nincsen szándokában, s ez okból a bíróság előtt kölcsönadott pénzének visszafizetése tekintetéből *panaszt sem tesz*; ily esetben a bírónak, mint ilyennek az előadottak szerint még nincsen semmi teendője, de még talán amaz okból sincs, mert panasz nélkül a bírónak *tudomása sincsen* az illető felek közt fenforgó jogviszonyokról, a minthogy ez rendesen úgyis lenni szokott.

52. De tegyük fel, hogy a bíróságnak *tudomása van* a felek közti jogviszonyról, különösen az egyiknek kétségtelen jogáról és a másiknak e joggal ellenkező cselekvőségéről; mi lehetséges, mert a kérdéses jogviszony talán a felek között *nyilvánosan* és köztudomásilag történt cselekvényen alapszik, vagy a bíróság a jogviszonynak *keletkezésébe*, mint jelen volt tanu befolyt. Az említett főszabály szerint a bíróságnak még ekkor *sem hivatása*, egyedül magántudomásánál fogva az illető félnek panasza és felszólítása nélkül hivatalból eljárni. Sőt mondhatni, hogy a magánjogköröket *sértő eljárás* volna, ha a bíróság minden panasz és felszólítás nélkül valaki megtagadott, vagy megtámadott jogainak védelme s érvényesítése tekintetéből hivatalból eljárni akarna; *például*: az általa ismert adóst a hitelezőnek panasza nélkül maga eleibe idézné és az adósság lefi-

zetésére szorítaná. Ily eljárás valóban más jogainak szabad gyakorolhatásából sértő beavatkozás lenne.

53. Az említett szabály által a polgári bíróságnak eljárása szabályoztatik nemcsak a per megkezdését, hanem annak minden *további teendőit* is tekintve. Mert lehetséges, miszerint a panaszos fél, ki kétségbevont jogát érvényesítendő, kezdette meg a pert, később ebbeli szándékától önként eláll; mi által a bíróságnak további teendője megszűnik, nem lévén ez esetben többé panaszos fél.

54. Az ily későbbi t. i. a per megkezdése utáni elállás történhetik vagy *határozott* ebbeli *nyilatkozat*, vagy pedig *hallgatag* az által, hogy a panaszos fél a bíróság előtt, midőn megidézett, többé meg nem jelenik, vagy a bíróságot további teendőkre fel nem szólítja, vagy nem nyilatkozik, nem felel, midőn azt egyébkint tennie kellene. A pertől elállás továbbá történhetik a pernek *minden részében*, az ítélethozatal előtt úgy, mint azután; mert nem lehetetlen, hogy a panaszos fél kétségbevont jogának minden kétségen tultételét kieszközölni *kivánta csak*, és miután a bíróság közbejötté által e célját elérte, kétségtelenné vált jogának érvényesítését nem követelven, arról ellenfelének javára nagylelküleg *lemond*.

55. A előadottakban alapszik oka annak is, miszerint a polgári bíróságnak a megkezdett per körüli teendője a felperesnek időnkinti *felszólításától* feltételeztetik; és valamint a bíróság csak a felperesnek felszólítására idézi maga eleibe az alperest, ezt feleletadásra kötelezi, a felperesnek felszólítására továbbá mérlegeli a felhozott bizonyítékokat, és hoz ezek alapján ítéletet: úgy szintén csak *a felperes felszólítására* eszközli a hozott ítéletnek *végrehajtását*, ha mégis az ebbeli, t. i. az ítéletnek

*) *Schuster*: U. o. 34-ik lap.

végrehajtása körüli eljárás a bíróságra van bízva. (L. 45-ik pt.)

56. Ha felperes az alperesnek kifogásaira mitsem válaszol, a bíróságot *további teendőkre* fel nem szólítja, ha felperes alperesnek hanyagságát a feletadásban elnézi, az ítélet hozatalát nem sürgeti, s ennek végrehajtását nem kívánja stb., mindezenesetben a polgári bíróságnak további teendője megszűnik. *Perlekedésre kényszeríteni senkit sem lehet.* Ad agendum nemo invitus compellitur. Egyik polgári törvénykezési főszabály.

57. Abból, hogy a polgári törvénykezés elidegeníthető jogokkal foglalkozik, foly továbbá a következő főszabály: *több meg nem ítéltetik, mint a mennyi kérve volt* (Ultra petita non cognoscitur). Mert a polgári törvénykezésnél elidegeníthető jogokról levén szó, mindig a jogában megtámadott panaszosnak egyedüli szándékától függ nemcsak az, valjon jogának kétségtelenné tétele és biztosítása végett a bírót tevékenységre felszólítani akarja-e vagy sem, hanem az is, valjon megtámadott jogát *egészben* vagy csak *némi részben* kívánja-e a bíróság által magának, mint kétségtelen jogát megítéltetni és biztosítani.

58. *Például:* A-nak joga: 1000 forinthez, vagy 100 hold földhöz, vonatik kétségbe. Minthogy ez esetben oly jogról van szó, mely elidegeníthető, melyről tehát lemondani szabad; a jogában megtámadott panaszosnak *akarattól* fog függni, midőn jogának védelméül a bírósághoz folyamodik, jogos követelésének egészben vagy csak egy bizonyos részben, tehát az egész 1000 forintnak, vagy ez összeg kisebb-nagyobb részének (2, 3, 4, 6 stb. száz forintnak), a 100 hold földből az egésznek vagy csak egy résznek (10, 20, 30, 50 stb. holdnak) megítélését kívánni.

A többi, megítéltetni nem kért részre nézve a panaszosról *azt lehet ily* esetben feltenni, hogy a többinek követeléséről vagy végkép vagy csak bizonyos időre lemond.

59. Midőn a bíró a panaszos fél által megtámadott jogának védelmére felszólíttatik, az, *nealáni magántudomása* ellenére, eljárását és hatóságát *többre ki nem terjesztheti*, mintsem a panaszos által kérve volt; tehát az említett eseteket illetőleg akkor sem, ha a bíró, mert talán a jogszerzési tények létrehozatalánál *mint tanu* jelen volt, vagy mert a minden kétséget kirekesztő bizonyító okmányok tartalmát ismeri, arról bizonyos tudomással bír, hogy felperesnek az alperestől *többet*, mint valóban kíván, — *követelni* joga van.

60. A kereset tárgyát képező jognak elidegeníthetéséből következik a főszabály is: *a kereset szabályozza a feleket és a bírót* (actio regulat partes et iudicem). Miként szabályozza a kereset a bíróságnak tevékenységét, az előbbi pontokban volt előadva. De szabályozza a kereset a peres feleknek tevékenységét is, különösen a *felperesét* annyiban, a mennyiben az a per folyama alatt előadandó bizonyítékokat csupán arra szoríthatja, mit keresetlevelében követel, habár többet bizonyítani képes is volna; az *alperesét* annyiban, a mennyiben az teendő kifogásait csak a felperes követése ellen irányozza, tehát, ha a felperes a kölcsönadott 1000 forintból csak 500 forintot követel, alperes kifogásait csakis az 500 forint lefizetése iránt tegye.

61. A polgári per tárgyának említett tulajdonságából következik továbbá *e főszabály: a bírónak az irományok és a bebizonyítottak szerint kell itélni* (iudex in actis et probatis iudicium fundare debet), vagy: *a mi nincs a perirományokban, az nincs a világon* (quod

non est in actis, non est in mundo); vagy: *a jogban nem mutatkozni vagy nem lenni, mindegy* (in jure non apparere vel non esse, idem est). Mert miután a panaszos fél keresetében követelésének tárgyát mind *mennyiségre* mind *minőségre* nézve pontosan előadta, mi szükséges azért, hogy a bíró tudhassa valjon eljárásának mi a tárgya; mindig a panaszos félnek önkényétől függ, a perben előadandó *bizonyítékokat* követelésének egész tartalmára, vagy csak egy részére és milyenre kiterjeszteni; és ha felperes a perben saját jogául *kevesebbet* bizonyít be, mintsem keresetében követelt, ámbár az egész követelését igazolni képes lett volna; akkor róla *méltán feltehető*, miszerint a magában jogos követelésnek többi részét jelenleg igazolni és valósítani nincsen szándékában; mit tennie, elidegeníthető jogról levén szó, szabadságában áll.

62. A bíróság ily esetben *sem terjeszkedik tovább* eljárásában, mint a felperes nyilatkozatai azt igénylik, különösen a bíróság felperesnek *nem ítélt meg* többet, mint a mennyit az a perben bizonyított, habár a bíróság tudná, hogy felperesnek tehetségében állott volna, a birtokában levő vagy könnyen megszerezhető bizonyítékok által, egész követelését igazolni, vagy ha a bíróság saját tapasztalásából, mert talán az előmutatott okmányoknak vagy a tett tanuzásoknak bizonyító ereje is *többre terjed*, meggyőződött arról, hogy felperesnek a keresetben előadott egész követelésére nézve alapos joga van*).

63. Az előadottakból kitetszik, hogy a polgári törvénykezésnél az *alaki jog*, vagyis az, mi a peres felek között a bíróság által a perben felhozott bizonyítékok alapján, a fenlevő törvényekkel egyezőleg jogosnak kimonda-

tik, eltérő lehet az *anyagijogtól*, vagyis attól, mi jogos a peres felek között fenálló valódi jogviszonyokat, és az érvényben levő anyagi törvényeket tekintve; mert a jog élvezetében háborítottak akaratjától függ mindig, valjon a bíróság előtt fellépni, *felperesképen* kétségbevont jogának megítélését egészben vagy csak bizonyos részben követelni, és végre mit és mennyit bebizonyítani hajlandó.

64. A polgári törvénykezésnek ez *eredménye*, miszerint t. i. az alaki jog eltérő lehet az anyagi jogtól, különösen figyelembe veendő, minthogy a *büntető törvénykezésnél* a szigorú jogosság azt kívánja, miszerint az alaki jog mindig *megegyezék az anyagi joggal*, vagyis: hogy a büntető bíróság mindig azt mondja ki ítéletileg jogosnak, mi az egyes esetenél mutatkozó dolognak valódi állásával megegyez; különösen, hogy az bünhödjék, a ki bünös, és akként, a mint azt büntette által megérdemelte.

65. A polgári törvénykezésnek kifejtett főszabályai a panaszos félnek kétségbe nem vonható ama jogából: *a peres jogról lemondhatni*, származnak, minek folytán azokra a polgári törvénykezés rendezésénél mindig különös figyelemmel kell lenni akként, hogy felperesnek elegendő alkalom és idő engedjék, az említett főszabályok szerint a perben működni*).

A polgári törvénykezés elvei, tekintve a panaszlottat, alperest.

66. A panaszlottat, alperest tekintve, a polgári törvénykezésnél következő *mozzanatok* veendőek figyelembe, melyekből szintannyi a perrendtartásnál követendő alapszabályokat lehet származtatni.

*) Entwurf einer Processordnung in bürgerl. Rechtsstreitigkeiten für das Königr. Bayern. München, 1861. 54-ik lap.

*) Schuster: U. o. 6-ik lap.

67. Tagadhatlan, hogy a polgári bíróság előtti minden keresetnek *czélja a panaszos részéről: a megtagadott jognak bizonyossá tétele és érvényesítése; a panaszlott részéről pedig: a jognak megfelelő cselekvőségének korlátozása, a mennyiben t. i. a keresetben támasztott és érvényesítendő követelés által a panaszlott vagy valami külső dolog iránti jogos, szabad rendelkezésében, vagy pedig egyébkint jogos, szabad külső cselekvőségében megszoríttatnék. S ennél fogva nem lehet egyedül a panaszosnak önkényére hagyni, valjon akar-e átalában és különösen kívül perlekedni; a panaszlottól mit és mennyit követelni, mily bizonyítékokat és mikor használni. A panaszos ebbeli cselekvőségének korlátlanága mellett panaszlottnak jogos cselekvősége gyakran minden vagy legalább elegendő alap nélküli megtámadásoknak, megszorításoknak, például: előleges biztosítások által volna kitéve, mit a polgári törvénykezésnél a lehetőségig akadályozni kell*).*

68. Minthogy a polgári törvénykezés terén, gonosz szándéktól elvontan, ama feltevésből indulunk ki, miszerint valakinek joga más által csak *téves felfogásból* támadtatik meg, különösen, mert az ellenfél azon véleményben van, miszerint a kereset tárgyát képező joghoz, dologhoz, *másnak joga* nincsen: mindenekelőtt szükséges a bepanaszlottat a bíróság előtt ellene tett panasz tartalmáról *értesíteni*, mert megtörténhetik, hogy az a panaszban előadottak által a panaszosnak *jogos kívánatáról meggyőzetvén*, annak önkényt enged és további akadályozásától eláll.

69. De lehetséges az is, hogy a bepanaszlottnak nemcsak *alanyi*, neki egyedül tudvalevő s így egyedül ő reá hatható, hanem *tárgyi*, mindenki által

felfogható és megbirálható *okai* vannak azt feltenni, miszerint a panasz tárgyát képező jószághoz vagy követeléshez *egyedül neki*, minden másnak, s így a panaszosnak kirekesztésével is van joga, mert az általa elfoglalt jószágot *senkiének* sem tekinthette, minthogy azon más cselekvőségének semmi nyoma sem látszott, mert a jószágot látszólag érvényes szerződés alapján szerezte; ily esetben miután a bepanaszlott jogérveket előállítani képes lehetend, a panaszos kérelmével ellenkező jogának igazolására, a panaszlottnak elegendő *időt és alkalmat* kell nyújtani arra, hogy a vélt jogának igazolására szolgáló érveket előadhassa.

70. Az előadottakból következik az alperes tevékenységére vonatkozó ama *főszabály: minden panaszlottat* az ellene támasztott panasznak tartalmáról értesíteni, sőt az ez iránti nyilatkozatával, kifogással *meghallgatni kell*, audiatur et altera pars, nemo inauditus est convincendus. — E szabály pontos megtartása a polgári törvénykezésnél annál kevésbé mellőzhető, minthogy alperest illetőleg is, *elidegeníthető* jogról levén szó, megtörténhetik, miszerint alperes az egyszerü birói felszólítás következtében az eddig kétséges jogot panaszosnak *átengedi*, annak követelését kielégíti, különösen az általa eddig birt vagyont, felperesnek átadja, vagy a kölcsönvett pénzt annak azonnal visszafizeti.*)

71. S mert panaszlott fél abbéli szándokát, miszerint a per tárgyát képező jogot a panaszosnak átengedni hajlandó, nemcsak *tettleg*, határozott szóbeli nyilatkozat által, hanem *cselekvőleg* is nyilváníthatja, különösen elmulasztván olyasmit tenni, mit tennie

*) Osterloh: U. o. 27-ik, 109-ik §§.

*) Schuster: U. o. 35-ik lap. Osterloh: U. o. II. 187-ik §. Bayer: Vorträge über den gemeinen ordentlichen Civilprocess. 8-te Aufl. München, 1856.

kellene a végre, hogy felperes jogát elismerőnek ne tekinthessék, *például*: az idézésre meg nem jelenik, vagy nem felel: azt, t. i. hogy az ellenfélnek *jogát elismeri*, mindig fel lehet tenni alperesről, midőn jogának fentartása végett nyilatkozni lehetett és kellett volna, és azt tenni bizonyos idő alatt elmulasztotta. *A ki akkor hallgat szóval vagy tettel*, midőn ellenkező szándékának nyilvánítása végett szólania vagy tennie lehetett és kellett volna (az ellenfél kívánatába), beegyezni látszik: *qui tacet verbo et facto, dum obloqui potuisset et debuisset, consentire (in desiderium alterius) videtur*. Ez oka s alapja az alperest illető *makacsságbóli elmarasztalásnak**).

72. A pernek megkezdése által a peres felek között kétségessé vált jogok egymással *összeütközésbe* jönnek, különösen: midőn felperes igényt képez valami oly ingó vagy ingatlan jószág iránt, mely az alperesnek birtokában van, felperesnek igénye alperesnek *birtok-jogával*, midőn pedig felperes alperestől, valami munkának, szolgáltatnak teljesítését követeli, annak követelése ennek *természeti függetlenségi jogával* jó összeütközésbe. Minthogy pedig elvonva a gonosz szándékból eredett cselekvényektől, a mint ez a polgári törvénykezésnél mindig történik, minden *birtokosról* már természeti jó hirnévhozi jogánál fogva azt kell feltennünk, miszerint ő a birtokában létező jószágnak *jogos birtokosa*, és pedig mindaddig, míg felperes az alperes által birt jószághozi jogát a bíróság előtt nem igazolta; ugyszinte, minthogy a természeti függetlenségi jognál fogva *senki sem köteleztetik* másnak javára valami munkát, szolgálatot végezni: alperesnek eme függetlenségi joga a bíróság részéről is *mindaddig oltalma-*

zandó, míg felperes nem igazolja, miszerint alperes önkényti egyezkedés által magát arra kötelezte, hogy felperes javára alperes természeti függetlenségi jogáról lemondván, valami munkát vagy szolgálatot teljesíteni fog.

73. Ebből következik a polgári perlekedésnél megtartandó eme *főszabály*: *a felperesnek kell* az alperes ellen támasztott követelésének valóságát (mind ténylegi, mind jogi alapját, például: mind a köz megegyezéssel kötött szerződést, mind pedig az abból eredett jogot) *igazolni, bebizonyítani*. *Actori incumbit probatio*.

74. Eme szabálynak alapja *ama körülményben* is található, hogy a peres felek között szerzett jogokról levén kérdés, miután ezek az emberi természetből magából nem származtathatók, hanem létezőkre bizonyos *szerzési tettet* kívánnak meg, annak, ki jogának igazolásául ily szerzési tetre hivatkozik, azt bizonyítani kell. E tekintetből nemcsak a felperesnek, hanem az *alperesnek is* lehet kötelessége jogának védelmére a netalán fölemlített tény *bebizonyítani, például*: ha az alperes felperes követelésének ellenében azt állítaná, hogy ő a kérdéses követelésnek már eleget tett, különösen: hogy a kölcsönvett pénzt egészben vagy egy részben visszafizette, az általa kötelezett munkát már teljesítette. Innen eme *főszabály*: *alperes kifogást tevén, felperessé válik*, *reus, in causam attractus excipiendo fit actor*, azaz: kifogását szinte úgy köteleztetik *igazolni*, mint azt a felperes követelésére nézve tenni tartozik.

75. A mondottakból következik az is, hogy ha valaki birtokában *önhatalmulag* az illető bíróságnak mellőztével háborgattatik, az illető birtokosnak joga van, magát az ily megtámadó el-

*) Schuster: U. o. 37-ik, 204-ik lap.

len birtokában védelmezni, és ha talán maga a védelemre elégtelen volna, joga van az illető közhatóságnak pártolását igénybe venni; ugy szinte ezt teheti, ha valaki által önhatalmulag valami munkának vagy szolgálatnak teljesítésére szoríttatnék, mert míg az ellenfél a birtokhoz, vagy munkaköveteléshez jogát nem igazolja, mindaddig az ő irányában alapos kétségbe vonható *).

76. Az előadottakból következik még az is, hogy, ha a panaszos fél a kérdésbe vett jószághoz, vagy cselekvényhez jogát *kellőleg nem igazolja*, akkor felperes keresetével elutasítandó, a panaszlott fél pedig eddigi birtokában és függetlenségében tovább is megvéendő. Ebből foly a főszabály: *Ha a felperes (követelést) nem bizonyít, akkor alperes (az alól) felmentendő*, *actore non probante, reus absolvitur, egyenlő esetben jobb sorsa van a birtokosnak* (mert birtokában meghagyandó), *in pari causa melior est conditio possidentis*, a kétségben kedvezőleg kell

*) Bayer: U. o. 14-ik lap. Linde: U. o. 2-ik §.

ítelni az alperes részére, in dubio pro reo **).

77. A polgári törvénykezés körüli törvényhozásnál tehát irányadó szabályul kell tekinteni azt, a) hogy valaki csendes birtokában és szabad jogos cselekvőségében az olyan által indított perrel *ne háboríttassék*, kinek más irányában joga általában nincsen, de talán nem is lehet; b) hogy minden oly pereknek *megindítása* lehetőleg megakadályoztassék, melyekben a panaszos, ámbár követelése magában jogos, de e jogosságot, elegendő bizonyítékok hiányában, a bíróság előtt *igazolni nem képes lehet*. Például: midőn valaki mással szerződés által valami jogviszonyba lépett, és csak szóval, minden harmadiknak, ki a megkötött szerződésről tanuskodhatnék, jelenléte nélkül szerződött, mikor aztán szerzett joga megtagadásának esetében, a tagadó fél ellenében jogának igazolására semmiféle *bizonyítékkal* sem birand.

**) Osterloh: U. o. 121. §. Bayer: U. o. 71-ik l.

(Folytatása következik.)

Fogházjavítás.

V. A genfi, másképp osztály vagy vegyes rendszer. *)

(B—y). Az auburni fogházak hiányait**) a genfi rendszer iparkodik lehetőleg eltávolítani.

Voltak már a régibb szerkezetű tömlöczökben itt-ott némi osztályozá-

*) Előbb ugyan még a magánrendszert kellene tárgyalnunk, mely korábban keletkezett, mint a genfi, s csak azután lehetne szó *vegyes* rendszerről, azonban a szorosabb viszonynál fogva, mely az auburni, genfi és Obermayerféle rendszerek között létezik, czélszerűbbnek tartjuk, mindezeket előre bocsájtani, hogy a magánrendszerrel, mint azoknál sokkal tökéletesbbel, annál többet foglalkodhassunk. — L. Röder, Besserungsstrafe, 89—96 ll.

**) L. a Jogtudományi Közlöny 36. számát.

sok a rabok között, büntetők nagysága, gonoszságuk sulya s a javulásbani haladásuk fokozatához képest;*) de sehol sem indultak ki szoroson meghatározott, tisztán felfogott alapelvű, sőt gyakran ugyanazon börtönben sem vitték egyformán keresztül a rabok osztályozását.

Legnagyobb buzgósággal jártak még el a genfi tömlöcz rendezésénél (Schweizban), miért is az osztályrendszer innét vette elnevezését. Végleges megállapodás itt 1843-ik évben tör-

*) Igy péld. a hamburgi s az angol börtönben.